

XX a. Europos geoerdvės transformacija kaip geografinio pažinimo objektas mokinių ugdymo procese

---

Dalia Matuzevičiūtė

Vilniaus pedagoginis universitetas

E-mail: dalia@vpu.lt

ĮVADAS

Europos vardas pirmą kartą aptinkamas VIII a. pr. Kr. graikų poeto Hesiodo tekste. Tačiau iki šiol neaišku, dėl kokių priežasčių ji buvo taip pavadinta. Šiuolaikinė Europos sąvoka yra labai plati. Geografinė prasme Europą apibrėžia jos sienos, politinė ir istorinė – Europos santykių, valdymo, viešpatavimo fazės (priklausomai nuo epochos). O. Kokoschka teigia, kad Europa yra ne tik geografinė ar istorinė, bet ir kultūrinė sąvoka (Hettlage, 1996). Taigi Europos sąvoka apima geografinės erdvės, istorijos, politikos, kultūros, socialinės ir ekonominės sampratos aspektus. Daugiaplaniai Europos pokyčiai ir reiškiniai veikia bendrojo lavinimo ir konkrečiai geografijos ugdymo turinio kaitą. Geografiniame ugdyme Europos svarba privalo atspindėti naujausius pokyčius šioje pasaulio dalyje. Šio straipsnio **tikslas** – apžvelgti Europos geoerdvės transformaciją XX a. ir mokyklinės geografijos turinio kaitą šiuolaikinės Europos sampratos kontekste, siejant tai su mokinių eurogeografinės kultūros ugdymu.

EUROPOS GEOERDVĖS TRANSFORMACIJA

Europos, kaip žemyno, politinės, socialinės ir ekonominės erdvės veidas XX a. smarkiai kito. Atsižvelgiant į pagrindinius epochos įvykius dažniausiai išskiriami 4 pagrindiniai etapai: 1) Europa prieš Pir-

mąjį pasaulinį karą, 2) Naujoji Europa, 3) Europa po Antrojo pasaulinio karo, 4) Europos vienijimasis, arba naujausioji Europa. Trumpai apžvelgsime šiuos Europos raidos etapus, išskirdami ryškiausius jų bruožus, turinčius Europos pažinimo ugdomąją reikšmę. Šiuos raidos etapus iliustruojančios kartoschemos parengtos pagal B.W.Blouet straipsnį (1996).

Europa prieš Pirmąjį pasaulinį karą

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Europoje vyravo Rusijos, Austrijos-Vengrijos, Vokietijos, Osmanų imperijos, Prancūzija ir Jungtinės Karalystės (1 pav.). Šios valstybės valdė didžiules kolonijines imperijas, turėjo galingiausias kariuomenes. Jose klestėjo gamyba ir prekyba, buvo tankus geležinkelio, kanalų ir kelių tinklas. XX a. pradžia Europai yra žymi mokslo atradimais ir technikos naujovėmis: sukuriama automobilis ir lėktuvas, svarbūs darbai radioaktyvumo srityje, padedami atominės fizikos pagrindai. Tačiau Europos šalių gyventojus tebeskiria beveik neperžengiamos turto, išsilavinimo ir valdžios sienos. Varžybos tarp Europos valstybių nuolat didėja, auga nacionalizmo jausmas ir noras aplenkti kaimynines šalis. Tuo metu prioritetą įgauna ginklavimasis. Kurdamas karinį laivyną Vokietija įsileidžia į tikras ginklavimosi varžybas su Anglija. Įtampa auga, daugėja diplomatinio pobūdžio incidentų. Atrodo, kad Pirmasis pasaulinis karas galėjo kilti dėl konfliktų tarp

didžiųjų valstybių, tačiau karo ištakos – Balkanuose, pramintuose „Europos parako statinė“ (Europos..., 2001). 1914 m. Sarajeve, Austrijai priklausančios Bosnijos ir Hercegovinos mieste, buvo nužudyti Austrijos-Vengrijos sosto paveldėtojas ir jo žmona. Šis incidentas paverčia Europą pačių kruvinausių istorijoje karo veiksmų arena. Kilusio karo nebebuvo įmanoma sustabdyti derybomis ar sutartimis. Kiekviena kariaujanti šalis buvo tvirtai įsitikinusi savo interesų teisėtumu. Austrijos-Vengrijos imperija siekė išsaugoti vienybę šalies viduje ir išplėsti savo įtaką Balkanuose, Rusija taip pat norėjo įsitvirtinti Balkanuose, Vokietija – praplėsti teritoriją, o Prancūzija – susilpninti priešą bei atgauti Elzasą ir Lotaringiją. Anglija, siekdama nugalėti Vokietiją, troško įsitvirtinti karo laivyboje.

Karas baigėsi 1918 m. visiška Vokietijos kapituliacija. Europos žemėlapis stipriai pakito: karo metu nepriklausomybę išsikovojo Pabaltijo šalys – Lietuva, Latvija, Estija, taip pat Lenkija, Čekoslovakija ir Jugoslavija (2 pav.).

Pirmasis pasaulinis karas žymi ištisos epochos pabaigą. Europos valstybės praranda savo pranašumą, išskyla JAV ir Rusija.

Naujoji Europa

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui visų Europos tautų bendras tikslas – įtvirtinti Europoje ilgalaikę taiką. 1920 m. įkuriama Tautų Sąjunga – pirmoji organizacija, mėginusi suvienyti Europos ir viso pasaulio valstybes. Jos įtaka tuo metu buvo silpna ir Europos politinės tikrovės ji beveik nepakeitė.

Per karą daugelis Europos tautų išreiškė savo vilią tapti nepriklausomomis. Iš kilo sienų problema, kai ribotoje teritorijoje kartu gyvena skirtingos tautybės. Antai Jugoslavijoje gyveno slovėnai, bosniai,

kroatai, serbai, italai ir albanai, Lenkijoje – nemažai ukrainiečių ir baltarusių, Čekoslovakijoje, be čekų ir slovakų, buvo ir vokiečių, vengrų, ukrainiečių, lenkų, SSRS didžiulėje teritorijoje glaudėsi gausybė tautų ir tautelių. Šiose šalyse prasidėjo neramumai, augo įtampa ir brendo konfliktai. Prisdėjo dar ekonominės ir finansinės problemos. Taigi dar neįsigalėjus Naujajai Europai, jau kilo žlugimo pavojus.

Po karo suskaldyta Vokietija vėl atsigauna ir 1933 m. kelia rimtą pavojų. Nepaisydama Versalio sutarties nuostatų ji ima ginkluotis, o 1939 m. Hitleris įsako pulti Lenkiją. Prasideda Antrasis pasaulinis karas.

Europa po Antrojo pasaulinio karo

Antrasis pasaulinis karas nusinešė daugiau kaip 50 mln. gyvybių, oro antskrydžių metu buvo sugriauti šimtai miestų, visiškai žlugo finansų sistema, o ekonominis potencialas sumažėjo daugiau kaip per pusę (Europos..., 2001). Po Antrojo pasaulinio karo pakito Europos žemėlapis: smarkiai sumažėjo Suomijos teritorija, neliko Pabaltijo valstybių, Rytų Prūsija virto Kaliningrado sritimi, sumažėjo Lenkijos teritorija, Rumunija prarado Moldovą, Dunojaus deltos dalį – ši atiteko Bulgarijai.

Buvusios didžiosios Europos valstybės (Vokietija, Prancūzija, Jungtinės Karalystės, Italija) nebepajėgia plėtoti ekonomikos. Pasaulyje įsitvirtina JAV ir Sovietų Sąjunga.

Nuo 1947 m. Europa suskyla į du priešiškus blokus: 1) Vakarų Europos, patiriančios JAV įtaką (tuo pagrindu įkuriama Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija – EEBO), 2) Rytų Europos, kontroliuojamos sovietų (sudaroma Ekonominės savitarpio pagalbos taryba – ESPT).

Europos vienijimosi pradžia galima laikyti 1949 metus, kai buvo sukurta Europos Taryba, suvienijusi de-

1 pav. Europa prieš Pirmąjį pasaulinį karą
Fig 1. Europe before World War I

2 pav. Europa po Pirmojo pasaulinio karo
Fig 2. Europe after World War I

šimt Vakarų ir Šiaurės Europos demokratiškas šalių, pasiryžusių bendradarbiauti socialinėje-ekonominėje srityje bendros europinės kultūros pagrindais, žmoniškumo ir demokratijos principais.

Europos vienijimasis

Ryškus pokyčiai prasideda 9-ojo dešimtmečio viduryje. Subyrėjus socializmo stovyklai, pakinta politinis žemėlapis: susivienija Vokietija, Jugoslavija suskyla į penkias nepriklausomas valstybes – Slovėniją, Kroatiją, Bosniją ir Hercegoviną, Makedoniją, Jugoslaviją, Čekoslovakija – į Čekiją ir Slovakiją.

Subyrėjus Sovietų Sąjungai žemėlapyje vėl atsiranda Lietuva, Latvija, Estija, Ukraina, Moldova, Gudija, Rusija (3 pav.).

3 pav. Europa po 1994 metų
Fig. 3. Europe after 1994

1991 m. pabaigoje EEBO daro didelį šuolį į priekį. Maastrichto sutartimi įkuriama Europos Sąjunga, kurios užduotis – organizuoti logika ir vienybe pagrįstus valstybių-narių ir tautų santykius. Jos pagrindas – demokratija ir žmogaus teisių gynimas (Europos..., 2001).

Europa lieka ir didžiausiu kultūros židiniu. Europiečiai stengiasi išlaikyti savo kalbų įtakos sferas, brangina kultūrą, tradicijas ir papročius. Norint išlaikyti aukštą kultūros lygį, siekti mokslo ir technikos atradimų, būtina skatinti šalių bendradarbiavimą ir vieno iš svarbiausių žmogų formuojančio veiksnio – permanentinio mokymosi – tobulinimą.

EUROPOS SVARBA GEOGRAFINIO ŠVIETIMO REFORMOSE

1991 m. Europos Tarybos konferencijoje Vienoje buvo patvirtinta Europos svarba. Jos pagrindinis uždavinys – rūpintis Europos žmonių ir šalių suartinimu

bei jų santykių plėtra. Europos reikšmės paskirtis – padėti moksleiviams susipažinti su multikultūrine daugiakalbe Europos bendruomene, skatinti jos geografijos, istorijos, kultūros įvairovės pažinimą, rengti jaunimą ekonominiam ir socialiniam gyvenimui kintančioje Europoje ir kt. (Colwill, 1996).

Europos Tarybos terminas „Europa“ apima visą žemyną ir jokių būdu nėra sinonimiškas su bet kurios kitos organizacijos naryste. Dar daugiau – Europos švietimas nenustato vieningos švietimo sistemos visoje Europoje, taip pat neįveda naujų mokymo dalykų į programas. Europa yra visapusiškai pateikta mokomosiose istorijos, geografijos, pilietinio ugdymo, menų ir aplinkos mokymo programose (Stobart, 1996). Tačiau reikia pripažinti, kad mokymui apie Europą dažnai trūksta rišlumo dėl nepakankamų nuorodų ar bendradarbiavimo tarp atskirų dalykų. Todėl Europos ministrai patvirtino Europos svarbą, nukreiptą į Europą plačiausia geografine prasme. Pabrėžiamas Europos įvairumas, politinės ir socialinės struktūros, istoriniai faktai, kultūra ir kt. Europos reikšmę apibrėžia šios sąvokos: *teritorija, kultūrinis ir istorinis identitetas, kolektyvinis mentalitetas, demokratija, multikultūra, bendradarbiavimas, indiferentiškumas, idėjos, tradicijos ir naujovės, progresas* ir kt. Ji apima tai, kas bendra geografijai, istorijai, kultūrai, ypač plėtojant idėjas, susijusias su demokratija, laisve, žmogaus teisėmis ir tolerancija (Barthélémy ir kt., 1997).

Daugelyje Europos šalių, atsižvelgiant į Europos svarbą, buvo reorganizuotos mokomosios programos ir dalykų turinys (Maksakovskij, 2001).

Iki 1980–1990-ųjų didžiausias Vakarų Europos valstybių dėmesys buvo skiriamas savo šalies geografijai. Pavyzdžiui, Ispanijoje VI klasėje buvo mokoma Ispanijos geografijos, VII – Pasaulio šalių geografijos. Suomijoje VI klasėje buvo dėstoma Suomijos ir Skandinavijos geografija, VII – Europos geografija, VIII – Pasaulio šalių geografija, o IX vėl nagrinėjamos Suomija ir Skandinavija. Tačiau nuo 1980–1990-ųjų mokyklinės geografijos struktūra ėmė keistis abiejose šalyse. Savo šalies ir Europos geografiją pradėta nagrinėti 3 pagrindiniais lygiais: 1) pasauliniu, 2) eurožemyniniu, 3) pasirinktu regioniniu.

Dideli pakitimai Portugalijos geografijos mokymo turinyje buvo padaryti jai įstojus į Europos Sąjungą. Tradiciškai V ir VI klasėje buvo mokoma Portugalijos geografijos ir istorijos, VII klasėje dėstomas „Senųjų žemynų“ kursas, VIII klasėje vietoj Portugalijos geografijos kurso įvestas Europos geografijos mokymas, IX dėstoma Pasaulio geografija. Didžiausią mokytojų nepasitenkinimą sukėlė reforma VIII klasėje. Atsižvelgus į tai X–XI klasėje vėl leista grįžti prie Portugalijos geografijos laisvai pasirenkant temas.

Centrinės ir Rytų Europos geografijos dėstymas iki 1990 m. buvo orientuotas į sovietinę mokyklą. 1990-aisiais buvo įvykdytos reformos (1 lentelė) atsižvelgiant į šiuolaikinės (naujosios) Europos sampratą. Daugelyje šalių atsiranda mokymo kursai, susiję su Europa, o visa geografija tarytum susideda iš trijų lygių: vietinio, regioninio ir pasaulinio.

Atsižvelgiant į Europos švietimo tendencijas reformuojama ir Lietuvos bendrojo lavinimo mokykla. Ugdymas suprantamas kaip sudedamoji kultūros dalis. Vaikas ugdomas realioje aplinkoje, kurioje jis aktyviai veikia. Todėl pagrindinis švietimo tikslas – ugdyti mokinio bendruosius gebėjimus, nuostatas, vertybines orientacijas, sudaryti galimybę kūrybiškai skleisti asmenybei, įgyti žinių ir įgūdžių, svarbių kultūrai perimti ir plėtoti, t.y. kasdieniam gyvenimui, konstruktyviai veiklai (Bruzgelevičienė, 2001).

Švietimo sistemos reorganizacija nulėmė geografijos mokymo turinio kaitą. Nuo 1990 m. Sovietų Sąjungos geografiją pakeitė Europos geografijos kursas bei Pasaulio visuomeninė geografija (2 lentelė). Atsirado galimybė mokytis geografijos XI ir XII klaseje. Mokiniai ją gali pasirinkti kaip vieną iš socialinių mokslų dalykų.

Pasikeitus geografijos mokymo turiniui, pakito ir ugdymo komponentų tarpusavio santykiai. Svarbiausiais tapo dvasinės vertybės ir bendrieji bei dalyko specifiniai gebėjimai. Kartu parengta ir geografijos mokymo koncepcija, kurioje nusakyti bendrieji ir geografijos didaktikos principai: humanizavimas, socializavimas, istoriškumas, integracija ir kt. Aktualizuotas tautiškumo principas: „į visą pasaulį žvelgti iš Lietuvos, o į Lietuvą – iš pasaulio“. Panašius principus kelia ir Europos švietimas, kuris skelbia, jog

1 lentelė. Bulgarijos ir Lenkijos geografijos mokymo struktūros kaita XX a.
Table 1. Change of geographical education structure in Bulgaria and Poland in the 20th century

Klasė	Bulgarija		Lenkija	
	Prieš reformą	Po reformos	Prieš reformą	Po reformos
IV	–	–	–	Lenkijos kraštovaizdis
V	Įvadas į geografiją ir Žemynų geografija	Aplinkotyra (integr. su biologija)	Bendrosios geografijos pradmenys	Žemės kraštovaizdis
VI	Žemynų geografija	Žemynų geografija (be Europos)	Lenkijos geografija	Regioninė pasaulio geografija
VII	Bendroji geografija	Europos, Balkanų pus. ir Bulgarijos geografija	Europos ir Azijos geografija	Regioninė pasaulio geografija
VIII	Socialinė-ekonominė pasaulio ir atskirų šalių geografija	Bendroji fizinė geografija (gamtinė, visuomeninė geografija)	Regioninė geografija	Lenkijos geografija
IX		Regioninė pasaulio geografija	Bendroji fizinė geografija	Bendroji fizinė geografija su geologijos pagrindais
X	Fizinė, socialinė-ekonominė Bulgarijos geografija	Fizinė, socialinė-ekonominė Bulgarijos geografija	Ekonominė pasaulio geografija	Lenkija Europoje
XI			Lenkijos geografija	Žmogus ir jo veikla

2 lentelė. Lietuvos geografijos mokymo struktūros kaita XX a.
Table 2. Change of geographical education structure in Lithuania in the 20th century

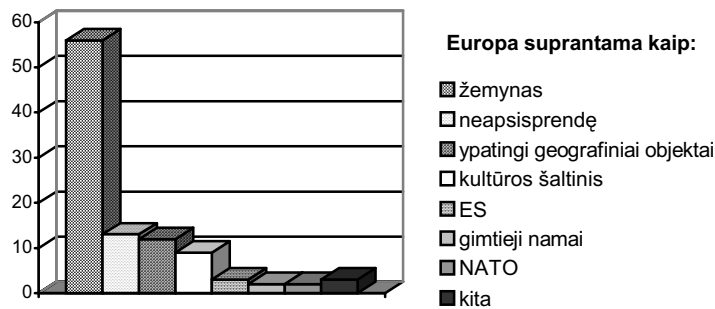
Klasė	Prieš reformą	Po reformos
V	Fizinė geografija	Geografinės žinios, integruotos į gamtos žinių kursą „Gamta ir žmogus“
VI	TSRS fizinė geografija	Geografijos pradmenys
VII	Žemynų geografija	Pasaulio geografija (žemynai)
VIII	Lietuvos TSR geografija	Pasaulio geografija (Europa)
IX	TSRS ekonominė geografija	Lietuvos geografija
X	Pasaulio visuomeninė geografija	Pasaulio visuomeninė geografija
XI–XII	–	Profiliniai geografijos kursai

būti europiečių, tai reiškia suprasti vietinius, tautinius ir regioninius aspektus, mokėti juos vertinti, analizuoti pasauliniame kontekste (Lietuvos..., 1997).

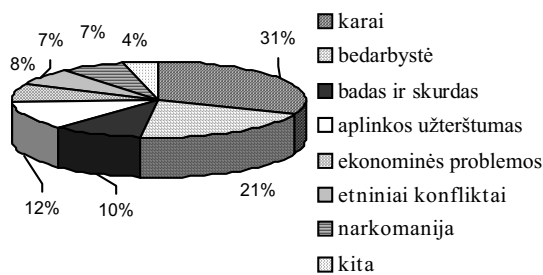
Europos geografijos kurso (VIII klasė) programoje skelbiama, jog pagrindinis tikslas – pateikti kompleksinį Europos, kaip pasaulio dalies, ir joje įsikūrusių valstybių geografinį vaizdą. Tačiau apklausus Lietuvos VIII klasių moksleivius paaiškėjo, kad šiuolaikinis jaunimas neturi susiformavusios tvirtos Europos sąvokos sampratos (4 pav.), motyvuoto požiūrio į Europos problemas (5 pav.) bei vertybių sistemos (6 pav.). Klausimai, susiję su Europos Sąjunga (ES), Europos politiniu gyvenimu, moksleiviams buvo sunkiausi. Respondentai negalėjo atsakyti, kas valdo Europą, kokią naudą gautų Lietuva, įstojusi į ES. Tačiau 37% moksleivių pasisakė už įstojimą į Europos Sąjungą. Teigiamą moksleivių nuostatą nulėmė tai, kad Lietuvoje Europos, kaip vertybių sim-

bolio, mitas buvo aktualus dar nuo tarpukario laikų, o šiuo metu intensyviai ruošiamasi stojimui į Europos Sąjungą, daug rašoma, diskutuojama. Ypač moksleiviams sunkiai sekėsi atsakyti į klausimus, susijusius su Europos kultūra, socialiniais-ekonomine bei šalių tarpusavio bendradarbiavimo dalykais. Didesnė dalis moksleivių negalėjo nusakyti, kas bendra visiems europiečiams, ar apibūdinti kitų tautybių žmones ir kt.

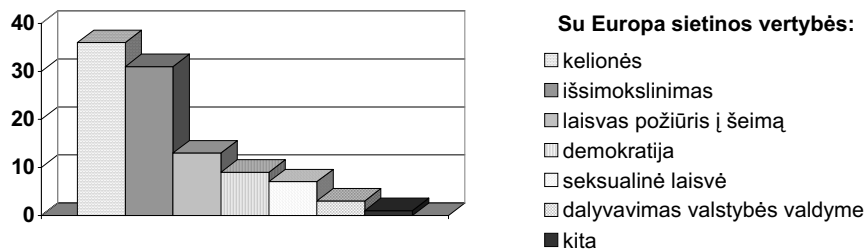
Besikuriančioje naujojoje Europos erdvėje svarbią vietą privalo užimti švietimas. Būtent nuo jaunosios Europos piliečių ugdymo kokybės priklausys jos ateities ir humanistinių vertybių išsaugojimas, o keliamos švietimo svarbos plėtra ne tik papildys faktines žinias, bet ir įdiegs norą bei sugebėjimą išsaugoti ir plėtoti demokratiją, suformuos bendro kultūrinio paveldo sampratą, skatins bendradarbiavimo ir integravimo procesą.

4 pav. Europos samprata tarp moksleivių
Fig. 4. Pupils' understanding of Europe

5 pav. Moksleivių požiūris į Europos aktualijas
Fig. 5. Viewpoint of pupils to Europe problem according to their relevance

6 pav. Moksleivių europinių vertybių skalė
Fig. 6. Pupils' scale of European values

IŠVADOS

1. Pasaulio, taip pat ir Europos transformaciniai pokyčiai gali būti kaip atskiras mokyklinės geografijos pažinimo objektas.

2. Atsižvelgiant į politines, ekonomines, sociokultūrinės Europos tendencijas, buvo pertvarkyta daugelio Europos šalių, tarp jų ir Lietuvos, švietimo sistema. Pagrindinis pedagoginių reformų tikslas – sudaryti galimybę kūrybiškai skleisti asmenybei, ugdyti jos bendruosius gebėjimus, vertybines orientacijas, suteikti visapusišką išsilavinimą ir parengti mokinį savarankiškai spręsti iškilusias problemas.

3. Nuo 1990 m. Lietuvoje ir kitose Europos valstybėse keitėsi mokyklinės geografijos struktūra: vietoj SSRS geografijos atsirado Europos geografijos atskiri kursai, išsiplėtė žinių kiekis apie šią pasaulio dalį. Ryškėja savo valstybės geografijos mokymo didaktinių sąsajų su Europos ir pasaulio šiuolaikinėmis problemomis paieškos.

4. Anketavimo rezultatai parodė, jog Lietuvos mokiniai negauna pakankamai žinių apie šiuolaikinę Europą, jos problemas ir perspektyvas, neturi susiformavusios vertybių sistemos. Viena tokios padėties priežasčių yra ta, kad Europos geografijos kursas nepakankamai skatina šiuolaikinės Europos reikšmės suvokimą. Būtina šio kurso didaktinių pagrindų reorganizacija.

Literatūra

Barthélémy D., Ryba R., Bîrzéa C., Leclercq J. M. (1997). *The European dimension in secondary education*. Strasbourg: Council of Europe.

- Blouet B. W. (1996). The Political Geography of Europe: 1900–2000 A. D. *Journal of Geography*. 1: 5–14.
- Claudino S. (2000). European Union: The Portuguese Geography Curricula in Czech. *International Research in Geographical and Environmental Education*. 9(2): 99–127.
- Colwill I. (1996) The Revised National Curriculum in England and the European Dimension. *Internationale Schulbuchforschung*. 18: 57–64.
- Europos istorija* (2001). Vilnius: Alma Litera.
- Europos švietimo ministrų nuolatinės konferencijos rezoliucija „Švietimas Europos mastu: mokymo praktika ir programų turinys“. (1992). *Švietimo naujovės, informacinis biuletenis*. 3: 10–15.
- Hettlage R. (1994). *Einführung: Bildung in Europa – Bildung für Europa?* Universitätsverlag.
- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos*. (1997). Vilnius: Leidybos centras.
- Maksakovskij V. P. (2001). *Prepodavanie geografii v zarubežnoi škole*. Moskva: Vldos.
- Stobart M. (1996). The European Dimension of Secondary Education: Challenges and Opportunities – a Council of Europe Perspective. *International Schulbuchforschung*. 18: 11–21.

Dalia Matuzevičiūtė

20th CENTURY EUROPEAN GEOSPACE TRANSFORMATION AS AN OBJECT OF GEOGRAPHICAL KNOWLEDGE IN PUPILS' EDUCATION PROCESS

S u m m a r y

The conception of Europe unites Europe as a geographical space with its history, politics, culture, social and economical understanding. The occurring changes and phe-

nomena cause changes in general education and geographical education in particular. In 1991, at the Vienna conference of the European Council the European dimension was ratified. It covers what is general for geography, history, and culture, especially in developing ideas related with democracy, freedom, human rights and tolerance. European dimension of geographical education must reflect the modern changes in this part of the world. Therefore, considering European political, economical and social tendencies, most of European education systems, also in Lithuania, were reformed. The main goal is to ensure the possibilities for every person to creatively reveal oneself, upbring his general capabilities, value orientation, to provide comprehensive education and to help in becoming a harmonious and independent personality. Since 1990 the content of geographical education has changed: instead of geography of the Soviet Union there appeared a course of European geography. This course helps to implement one of the fundamental goals of modern education system – the socialization of personality and active human education, *i.e.* a human who is able to adapt to society and its requests. The results of research showed that Lithuanian pupils do not get enough knowledge about modern Europe, its problems and perspectives, they don't have a settled system of values. One of the reasons for this situation is that the course of European geography does not ensure a good understanding of modern European dimensions. Therefore it is necessary to reorganize the didactical fundamentals of this course.

The aim of this article was to review the transformation of European geospace in the 20th century, changes in school geography content in the context of the modern European conception, connecting all that with pupils' Eurogeographical culture education.